

บทที่ 1

บทนำ

การปลูกพืชผักเป็นทางเลือกหนึ่งของเกษตรกรบนพื้นที่สูง โดยเฉพาะพืชผักเมืองหนาว ซึ่งเป็นพืชผักที่เหมาะสมกับสภาพภูมิอากาศบนพื้นที่สูงและให้ผลตอบแทนที่ดี ในพื้นที่มูลนิธิโครงการหลวงได้มีการส่งเสริมให้เกษตรกรปลูกพืชผักและสมุนไพรเมืองหนาวเพื่อทดแทนการปลูกฝิ่น โดยได้ส่งเสริมให้เกษตรกรเพาะปลูกภายใต้ระบบมาตรฐานอาหารปลอดภัย ได้แก่ GAP, GLOBAL G.A.P และเกษตรอินทรีย์ ซึ่งในปี พ.ศ. 2555 มีเกษตรกรรวมทั้งสิ้น 4,137 ราย พื้นที่ปลูกรวมทั้งสิ้น 8,730 ไร่ ปริมาณผลผลิตทั้งหมดที่ส่งผ่านงานคัดบรรจุรวม 11,065.12 ตัน คิดเป็นมูลค่าที่เกษตรกรได้รับ 248.62 ล้านบาท สำหรับการผลิตผักในระบบเกษตรอินทรีย์มีเกษตรกรรวมทั้งสิ้น 588 ราย มีพื้นที่ปลูก 1,384.41 ไร่ สามารถปลูกผักอินทรีย์ปริมาณ 951 ตัน คิดเป็นมูลค่า 22.30 ล้านบาท (มูลนิธิโครงการหลวง, 2555)

สำหรับการผลิตพืชในระบบเกษตรอินทรีย์นั้น สิ่งที่ยังเป็นประเด็นปัญหาในการผลิต คือ ปัจจัยการผลิตที่จะนำมาใช้ทดแทนสารเคมีเกษตร ซึ่งสภาพปัญหาในการผลิตที่พบ คือ มีโรคและแมลงเข้าทำลายในแปลงของเกษตรกร ซึ่งมีผลกระทบต่อปริมาณและคุณภาพของผลิตผล มูลนิธิโครงการหลวงและสถาบันวิจัยและพัฒนาพื้นที่สูงได้เล็งเห็นความสำคัญและความจำเป็นในการศึกษาวิจัยและพัฒนาปัจจัยการผลิตเพื่อทดแทนสารเคมีสำหรับใช้ในระบบการผลิตผักอินทรีย์ดังกล่าว จึงได้มีการศึกษาวิจัยและพัฒนาปัจจัยการผลิตภายใต้โครงการวิจัยและพัฒนาปัจจัยการผลิตชีวภาพเพื่อทดแทนสารเคมีเกษตรบนพื้นที่สูง เพื่อให้เกษตรกรสามารถนำไปใช้ประโยชน์ในการปลูกผักอินทรีย์ในพื้นที่ของตนเองได้ ประกอบกับในปัจจุบันมูลนิธิโครงการหลวงได้ส่งผลิตผลผักอินทรีย์ไปจำหน่ายยังต่างประเทศ อาทิ สิงคโปร์ ไต้หวัน และกลุ่มประเทศในยุโรปบางประเทศ ซึ่งปัญหาสำคัญในการส่งผลิตผลคือ การจัดการเพื่อให้ผลิตผลคงคุณภาพดีตั้งแต่แปลงปลูกจนถึงมือผู้บริโภค และมีอายุการเก็บรักษานานขึ้น เนื่องจากในการส่งผลิตผลไปจำหน่ายยังต่างประเทศมีระยะเวลาในการขนส่งผลิตผลนานกว่าปกติ นอกจากนี้เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพการผลิตตลอดห่วงโซ่อุปทาน (Supply chain) ของการผลิตผักอินทรีย์โครงการหลวงจำเป็นต้องมีการศึกษาด้านการตลาดควบคู่ไปพร้อมกันด้วย เพื่อเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขัน และเพื่อเพิ่มช่องทางการตลาดในการจำหน่ายผลิตผลผักอินทรีย์ของโครงการหลวง

โดยในปีงบประมาณ พ.ศ. 2555 สถาบันวิจัยและพัฒนาพื้นที่สูงได้เริ่มดำเนินการศึกษาวิจัยเพื่อแก้ไขปัญหาการผลิตผักอินทรีย์ของโครงการหลวง ประกอบด้วย การศึกษาการใช้ปัจจัยการผลิตชีวภาพที่เหมาะสมในการป้องกันโรคและแมลงในการปลูกมะเขือเทศ ผักกาดกวางตุ้ง และเบบี้ฮ่องเต้ รวมถึงการจัดการหลังการเก็บเกี่ยวที่เหมาะสมเพื่อลดการสูญเสียของผักกาดกวางตุ้ง และเบบี้ฮ่องเต้ ตลอดจนการศึกษารูปแบบและ/หรือช่องทางการตลาดผักอินทรีย์ของโครงการหลวงในปัจจุบัน และการศึกษารวบรวมต้นทุนการผลิต เป็นต้น

สำหรับในปีงบประมาณ พ.ศ. 2556 เป็นการศึกษาต่อเนื่องประกอบด้วย (1) การศึกษาด้านการตลาด โดยนำข้อมูลที่ได้จากการศึกษาในปี พ.ศ. 2555 มาประมวลและวิเคราะห์ศักยภาพการผลิตและการตลาดผักอินทรีย์ เพื่อให้ได้ข้อเสนอแนะในการปรับปรุงการผลิตและการตลาดของผักอินทรีย์โครงการหลวง และ (2) ในส่วนของการเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตและการจัดการหลังการเก็บเกี่ยวนั้น มุ่งเน้นการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นในกระบวนการผลิตผักอินทรีย์ของโครงการหลวง โดยการใช้ปัจจัยการผลิตชีวภาพที่เหมาะสมในการป้องกันโรคและแมลงในการปลูกและการจัดการหลังการเก็บเกี่ยวผักอินทรีย์ที่สำคัญอย่างน้อย 3 ชนิด โดยคาดหวังว่าการศึกษาจะสามารถแก้ไขปัญหาการผลิตผักอินทรีย์ของโครงการหลวงให้ครอบคลุมตลอดห่วงโซ่อุปทาน ยังผลให้เกษตรกรเกิดความเชื่อมั่นในการปลูกผักอินทรีย์ อันจะนำไปสู่การทำการเกษตรบนพื้นที่สูงอย่างยั่งยืนต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อทดสอบปัจจัยการผลิตชีวภาพในการเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตผักอินทรีย์โครงการหลวง
2. เพื่อศึกษาการจัดการหลังการเก็บเกี่ยวผักอินทรีย์โครงการหลวง
3. เพื่อศึกษาศักยภาพการผลิตและการตลาดผักอินทรีย์โครงการหลวง สำหรับปรับปรุงการผลิตและการตลาด